

RESTAURÁTORSKÝ ZÁMĚR

**Restaurování kašny se sochou sv. Anny na
Vratislavově náměstí v Novém Městě na Moravě**

MARTIN KOVAŘÍK
AK. SOCHAŘ A RESTAURÁTOR
držitel licence MK ČR k restaurování sochařských památek
U MOSTU č. 11
59202 SVRATKA
listopad 2014

Lokalizace památky

Kraj: Vysočina

Obec: Nové Město na Moravě

Bližší určení místa popisem: Vratislavovo náměstí, nádoba kašny

Rejstříkové číslo památky v ÚSKP: 33082/7-4285

Název památky: kašna se sochou sv. Anny na sloupu

Údaje o památce

Autor (okruh, dílna): pozdější úprava Karel Dvořák

Styl / datování: r. 1727, úprava r. 1875

Materiál / technika: pískovec, syenit / sekání

Rozměry:

Předchozí známé rest. zásahy: r. 1992, 2012 – přetěsnění nádoby

Údaje o akci

Vlastník: Město Nové Město na Moravě

Investor: dtto

Návrh na restaurování vypracován dne: 19. 11. 2014

Návrh vypracoval: Martin Kovařík, akad. sochař a restaurátor

Autor fotodokumentace: dtto

Popis památky:

Objekt kašny je tvořen vlastní kamennou nádobou, obvodovými schodovými stupni a centrálním sloupem se sochařskou výzdobou. Vlastní nádoba ve tvaru kvadrilobu má bohatě profilovanou stěnu s madlem, jednotlivé kamenné segmenty jsou spojeny kovanými sponami. Dno kašny je tvořeno deskovou dlažbou, jednotlivé prvky jsou rovněž spojeny kovanými sponami. Okolo kašny je obruba ze dvou kamenných stupňů, třetí stupeň na terénu je tvořen žulovými krajníky a dlažbou z kostek. Na hranolových podstavcích středového soklu spočívají sochy světců - sv. Jana Nepomuckého, sv. Šebestiána, sv. Jana Sarkandera a sv. Karla Boromejského. Uprostřed na osmibokém podstavci s římsou je osazen válcový sloup ukončený čtyrbokou kompozitní hlavicí, na níž je umístěna socha sv. Anny s Pannou Marií.

Vznik původního díla je datován k roku 1727. K výrazné úpravě podoby památky došlo v roce 1875, kdy byl odstraněn výklenek se sochou sv. Rozálie a původní sloup se sv. Annou byl doplněn o sochy světců a nádobu kašny.

Na těchto úpravách se podílel kamenosochař Karel Dvořák z Prahy. Z jeho dílny pocházejí mj. čtyři sochy světců u paty sloupu. Socha sv. Anny je kopií originálu z roku 1992.

Stav před restaurováním – popis zjištění:

Kamenný materiál – sochařská výzdoba, architektura

- sochy světců, centrální podstavec a sloup jsou vytesány z jemnozrnného pískovce okrové barvy s výraznou kresbou železitých vrstev
- povrch kamenného materiálu je lokálně mírně povrchově degradovaný, s vyplaveným povrchem a narušenou modelací
- tyto defekty jsou nejvíce patrné na plochách podstavců a exponovaných partiích sochařské výzdoby, vyskytují se však v různém rozsahu takřka na celém povrchu soch a podstavce
- na profilaci podstavce, římsách, hranách a rozích kamenných bloků jsou defekty mechanického původu – odlomené rohy a hrany říms, poškození na nároží centrálního soklu apod.
- vrcholová socha sv. Anny s P. Marií je faksimilí v umělém kameni
- povrch umělého kamene je narušen erozní činností klimatických vlivů, plasticky se projevují partie napojování jednotlivých částí figur při výrobě výdusku

Povrchové nečistoty, biologické depozity

- na povrchu kamene se nacházejí prach, exhalační produkty
- na vodorovných plochách architektury podstavce, říms, hlavice sloupu a na vrchních částech soch jsou nálety biologických porostů a zelených řas

Krusty a povlaky, nátěry

- ojediněle se na povrchu kamene nacházejí slabé sádrovcové krusty, v oblastech srážkových stínů
- na povrchu kamene figury nebyly objeveny zbytky nátěrů či polychromií, nebyly zřejmě zvýrazňovány ani nápisy na plintách soch

Tmely

- na povrchu sochařské výzdoby a architektonických prvků dle vizuální prohlídky nacházejí tmely a výplně z minulých oprav, jedná se zejména o doplnění hran, rohů a defektů na plochách a římsách podstavců
- na sochách jsou doplňovány poškozené partie draperií, atributů a části nohou, rukou apod.
- tmeleny jsou styčné spáry mezi jednotlivými kamennými bloky
- tyto výplně, tmely a spárování jsou vesměs dožilé, povrchově vyplavené, s odlišnou barevností a strukturou

Kovové spojovací prvky, atributy

- na sochařské výzdobě a podstavci nejsou viditelné, sochy, podstavec a sloup jsou nepochybně spojeny kovovými středovými trny
- svatozáře sv. Anny a P. Marie jsou provedeny ve zlaceném kovu

Statické poměry

- celek sloupu se sochami není viditelně nachýlen, soudržnost jednotlivých prvků je vyhovující, bez zřetelných posunů a poruch v oblasti styčných spár
- na dříku sloupu nejsou patrné poruchy v podobě trhlin nebo las od středových čepů

Kamenný materiál – nádoba kašny, schody

- obvodové stěny nádoby, dlažba dna a schodové stupně jsou vytesány z hrubozrnného žulosyenitu – durbachitu, šedé horniny s výraznými vyrostlicemi světlých živečů
- povrch kamenného materiálu je kompaktní, bez znatelného narušení koroze, lokálně s mírně povrchově vyplavenou strukturou a odhalenými minerály
- na povrchu kamenných bloků se vyskytují ojedinělé defekty mechanického původu – odlomené rohy a hrany, většinou v okolí spár a spojů

Povrchové nečistoty, biologické depozity

- na povrchu kamene se nacházejí prach, exhalační produkty
- v oblastech spár a výplní a to zejména na schodových stupních jsou porosty zelených řas a mechů

Tmel

- na kamenných prvcích nachází minimální množství tmelů a výplní z minulých oprav
- ve větší míře jsou tmeleny (spárovány) pouze styčné spáry a související plošné defekty v jejich okolí
- tyto výplně a tmely jsou z různých stádií oprav a mají rozdílné materiálové složení i optickou kvalitu, odlišují se navzájem barevností a strukturou
- tyto výplně, tmely a spárování jsou vesměs popraskané vlivem pohybu jednotlivých segmentů kašny, dochází k jejich uvolňování a postupné degradaci

Kovové spojovací prvky, atributy

- spoje jednotlivých obvodových segmentů nádoby kašny, dlažby dna a schodových stupňů jsou vyztuženy pásovými sponami (kramlemi) z nerezové oceli
- tyto prvky jsou novodobé, pocházejí z opravy v roce 1992, nevykazují poruchy

Statické poměry

- celek nádoby kašny a schodů je stabilní, soudržnost jednotlivých prvků je vyhovující, bez zřetelných posunů a poruch v oblasti styčných spár
- k dílčím posunům dochází vždy v zimních měsících vlivem promrzání podloží kašny s následným uvolněním ve svislých spárách a nerušením těsnících hmot
- první schodový stupeň ze žulové dlažby je částečně narušený, s uvolněnými obrubníky a dlažebními kostkami

Vyhodnocení, závěry:

Restaurátorský průzkum byl v této fázi proveden pouze vizuální prohlídkou:

- památka vykazuje známky počínající povrchové degradace zejména pískovcových prvků a faksimile
- kamenný materiál je obecně mírně narušený, lokálně dochází k rozvoji povrchové koroze, odplavování a sprásování modelačních povrchů a ztrátám autentické hmoty památky
- plastická poškození na povrchu jednotlivých prvků jsou způsobena jednak degradací kamene, některé defekty mají mechanický původ a vznikly v souvislosti s osazováním zimního zastřešení kašny
- památka byla v minulosti opakovaně restaurována, opravována byla sochařská výzdoba, socha sv. Anny byla nahrazena faksimilí v umělém kameni

- nádoba kašny byla přetěsněna při posledním zásahu v roce 2012, pohybem podloží v souvislosti s terénními úpravami okolí v roce 2014 vykazuje netěsnosti
- celek kašny je dle vizuální prohlídky celkově stabilní, obvodové kamenné segmenty kašny vykazují mírný posun ve spárách se vznikem trhlin v řádu desetin milimetrů
- dlažba dna je kompaktní, bez výrazných poruch rovinnosti a styčných spár
- statické poměry podstavce a sousoší jsou vyhovující, celek není výrazně nachýlen a narušen ve spojích
- statické poměry památky jsou stabilizované, celek se nevychyluje ze svislé osy
- absence stabilního základu (kašna je na původní rovnané základně) je příčinou dílčích posunů obvodových segmentů kašny s následným vznikem trhlin a netěsností
- vlivem promrzání podloží a vzniku pohybů a dilatací (rozestupování) jednotlivých obvodových segmentů, příp. i dlažebních desek dna nádoby vznikají dílčí netěsnosti kašny
- tyto poruchy se cyklicky projevují v jarních měsících po napuštění kašny vodou, po zatížení a usazení nádoby vahou vody se průsak postupně zmírňuje
- tento jev je způsoben nestabilním podložím v základové části kašny a schodů a může se opakovat každoročně v rozsahu závislém na míře a trvání mrazivých dní

Koncepce restaurátorského zásahu, prezentace restaurovaného díla

Restaurátorský proces je nutné realizovat jako komplexní soubor opatření, směřujících k ošetření hmotné podstaty památky v rozsahu rozšířeného rekonzervačního zásahu. V rámci obnovy památky je vhodné prověřit těsnost vlastní nádoby ve spárách, event. v oblasti středního pískovcového podstavce. Je rovněž žádoucí dle možností provést dílčí, případně celkovou opravu (předláždění) prvního obvodového schodového stupně.

Restaurátorský proces bude zahájen detailní fotodokumentací. Kamenný materiál bude očištěn, zbaven biologických porostů a řas, bude provedena preventivní biosanace kamene. Budou odstraněny dožilé či uvolněné tmely v oblasti spárování a těsnění nádoby kašny. Po vyschnutí kamenného materiálu bude provedeno lokální zpevnění s opakovanou aplikací na narušených partiích kamene sochařské výzdoby. V případě potřeby bude provedena injektáž a slepení trhlin. Popraskané a poškozené partie budou spojeny a chybějící místa doplněna umělým kamenem. Budou domodelována poškozená místa na sochách, sloupu a podstavcích, provedeny plastické a barevné retuše. Spárování stěn a dna nádoby bude podrobena revizi, dožilé a nefunkční spárovací hmoty budou odstraněny. Případné přetěsnění spár bude provedeno technologií trvale elastických materiálů v kontextu minulé opravy. Po vyčištění spár a penetraci kamene bude do spáry aplikován trvale pružný tmel na bázi polyuretanů, event. MS polymerů. Tyto tmely jsou nejlépe schopny přenést dilatace v kamenných blocích nádoby. Povrchové zaplnění spár a pohledové tmely budou provedeny v umělém kameni, s obsahem žulových drtí a křemičitých písků. Na střední pískovcový podstavec je možno využít i technologii jílového těsnění.

Kovové spony budou ponechány ve výrazu oxidovaného nerez. Zlacené atributy budou dle stavu lokálně ošetřeny proti korozi a opraveny plátkovým zlatem. Na závěr bude provedena konzervace a hydrofobizace vnějšího povrchu kamene, vnitřní část nádoby a podstavec sloupu pod hladinou nebudou hydrofobizovány.

Restaurované dílo bude prezentováno ve výrazu přírodního kamene s přirozeně zachovanou patinou stárí, s kovovými prvky a zlacenými atributy.

Restaurátorský proces bude zahrnovat tyto etapy:

- lokální předzpevnění narušených partií, očištění kamene, biosanace
- lokální zpevnění kamene soch, podstavce a sloupu vícenásobným napuštěním dle míry narušení
- revize či sejmutí předchozích tmelů a výplní
- doplnění poškozených a vyplavených partií v minerálním tmelu
- plastické retuše, spárování
- přetěsnění spár nádoby pružným tmelem, event. v kombinaci PU provazců či pásů
- pohledové tmelení spár a hran tmelem imitujícím kamenný materiál – syenit
- plastické a barevné retuše
- finální konzervace a hydrofobizace kamene
- zpracování rest. zprávy a fotodokumentace

Návrh technologie restaurování

ČIŠTĚNÍ

- tlaková voda, pára
- rotační čištění JOS
- čisticí pasty A 57, Mora
- roztoky organických kyselin (octová, citronová, mravenčí)
- odrezení kovu tryskáním a metalizací
- dočištění metodou Microblasting

BIOSANACE

- ALKUTEX BFA (REMMERS)

ODSTRANĚNÍ TMELŮ A VÝPLNÍ

- mechanické sejmutí

KONSOLIDACE

- Funcosil Steinfestiger 100, 300, 300 E (REMMERS)

INJEKTÁŽ TRHLIN, LEPENÍ

- Funcosil Steinfestiger 500 STE (REMMERS)
- Funcosil KSE Fullstoff A,B (REMMERS)
- PARALOID B 72

TMELY, VÝPLNĚ

minerální tmely s křemičitým pískem, pigmenty BAYER

- FUNCOSIL GRUNDIERMÖRTEL (REMMERS)
- FUNCOSIL RESTAURIERMÖRTEL (REMMERS)
- FUNCOSIL FUGENMÖRTEL (REMMERS)

pryskyřičné tmely s drcenou žulou, pigmenty BAYER

- **AKEMI MARMORKITT L SPEZIAL** (AKEMI)
- **Spárovací malta NVL 300** (QUICKMIX)

TĚSNĚNÍ SPÁR

- **ALBON STOPAQ** (REMMERS)
- **SIKAFLEX 11 FC, primer B 733** (SIKA)
- **PU provazec**

ANTI-KOROZNÍ OŠETŘENÍ, Nátěry

- **otryskání kovu, metalizace Zn 120 mikr.**
- **reaktivní základ GALVINOL** (RUST OLEUM)
- **vrchní kovářská barva COMBI COLOR** (RUST OLEUM)

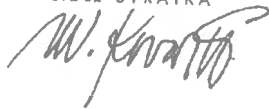
HYDROFOBIZACE

Siloxanové hydrofobizační prostředky:

- **FUNCOSIL SL SILOXANLÖSUNG** (REMMERS)

Výše uvedené navržené prostředky a materiály jsou příkladem možných řešení, budou před aplikací podrobeny zkoušce a jejich vhodnost konzultována s technologem. V případě potřeby budou nahrazeny vhodnějšími.

Akad. sochař a restaurátor
MARTIN KOVAŘÍK
Čikánka 11
592 02 SVRATKA

Ve Svatce dne 19. 11. 2014

FOTODOKUMENTACE

kašna se sloupem a sochou sv. Anny v Novém Městě na Moravě – čelní pohled

kašna se sloupem a sochou sv. Anny v Novém Městě na Moravě – čelní pohled, socha sv. Jana Nepomuckého

kašna se sloupem a sochou sv. Anny v Novém Městě na Moravě – boční pohled

kašna se sloupem a sochou sv. Anny v Novém Městě na Moravě – boční pohled, socha sv. Šebestiána

kašna se sloupem a sochou sv. Anny v Novém Městě na Moravě – zadní pohled

kašna se sloupem a sochou sv. Anny v Novém Městě na Moravě – zadní pohled, socha sv. Jana Sarkandera

kašna se sloupem a sochou sv. Anny v Novém Městě na Moravě – boční pohled

kašna se sloupem a sochou sv. Anny v Novém Městě na Moravě – boční pohled, socha sv. Karla Boromejského

Restaurátorský záměr na opravu kašny se sochou sv. Anny na Vratislavově náměstí v Novém Městě na M.

kašna se sloupem a sochou sv. Anny v Novém Městě na Moravě – detail nádoby a středního sousoší

kašna se sloupem a sochou sv. Anny v Novém Městě na Moravě – detail nádoby a středního sousoší

kašna se sloupem a sochou sv. Anny v Novém Městě na Moravě – detail schodových stupňů

kašna se sloupem a sochou sv. Anny v Novém Městě na Moravě – vrcholová socha sv. Anny s P. Marií

kašna se sloupem a sochou sv. Anny v Novém Městě na Moravě – detaily poškození soch

Restaurátorský záměr na opravu kašny se sochou sv. Anny na Vratislavově náměstí v Novém Městě na M.

kašna se sloupem a sochou sv. Anny v Novém Městě na Moravě – detaily poškození soch

Restaurátorský záměr na opravu kašny se sochou sv. Anny na Vratislavově náměstí v Novém Městě na M.

kašna se sloupem a sochou sv. Anny v Novém Městě na Moravě – detaily poškození středního podstavce

nádoba kašny – vnitřní část s podstavcem, dno

detail vnitřní stěny nádoby s narušenou spárou

